

15.5.2009

Dnro 277/4/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pasi Pölönen

PERHETAPAAMISPÄÄTÖS OLI PERUSTELTU PUUTTEELLISESTI

1

KANTELU

Kantelija pyysi 21.1.2008 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä tutkimaan Turun vankilan menettelyä kurinpitorangaistusten määräämisessä. Kantelija kertoi saaneensa varoituksen kurinpitorangaistuksena siitä, ettei hän osallistunut yhtenä päivänä vankilan metalliverstaalla töihin. Kantelija siirrettiin myöhemmin suljetulle osastolle ja häneltä evättiin mahdollisuus perhetapaamisiin kurinpitorangaistuksen vuoksi. Kantelija ei kertomansa mukaan ole saanut tietoonsa päätöstä suljetulle osastolle siirtämisestä useasta pyynnöstä huolimatta.

3

RATKAISU

3.1

Oikeusohjeet

Vankeuslain (767/2005) 8 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan vanki on velvollinen vahvistettuna työ- ja toiminta-aikana osallistumaan vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan (osallistumisvelvollisuus).

Vankeuslain 5 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan vankilassa voi olla valvonnan asteeltaan ja toiminnoiltaan erilaisia osastoja. Pykälän 2 momentin mukaan osastolle sijoittamisessa on otettava huomioon rangaistusajan suunnitelma, vangin yksilölliset ominaisuudet, ikä, vangin mahdollisuudet täyttää osallistumisvelvollisuutensa sekä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, vangin tai muun henkilön turvallisuus ja rikollisen toiminnan estäminen.

Vankeuslain 13 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan vangin lähiomaisen, muun läheisen ja 12 luvun 4 §:ssä tarkoitetun asiamiehen sekä, jos siihen on syytä, myös muun henkilön tapaaminen voidaan sallia ilman valvontaa (valvomaton tapaaminen), jos se on perusteltua vangin yhteyksien säilymiseksi, oikeusasioiden hoitamiseksi tai muusta vastaavasta syystä eikä tapaamisesta aiheudu haittaa vankilan järjestykselle tai toiminnalle. Muun kuin 12 luvun 3 §:ssä tarkoitetun valvontaviranomaisen ja 12 luvun 4 §:ssä tarkoitetun asiamiehen tapaamisen ehdoksi voidaan asettaa, että vanki suostuu 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan.

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Yksityiselämän piiriin kuuluu muun muassa yksilön oikeus vapaasti solmia ja ylläpitää suhteita muihin ihmisiin ja ympäristöön. Vaikka

perhe-elämän suojaaja ei 10 §:ssä erikseen mainita, perhe-elämän on katsottu kuuluvan säännöksen piiriin (HE 309/1993, s. 53).

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen (EIS) 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä kohdistuvaa kunnioitusta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä on todettu, että vaikka kaikkeen lailliseen vankeuteen liittyy luonnostaan yksityis- ja perhe-elämän rajoituksia, vangin 8 artiklan mukaiseen perhe-elämän suojaan kuuluu olennaisesti se, että viranomaiset auttavat vankia säilyttämään yhteytensä läheisiin perheenjäseniin (esimerkiksi Messina-tapaus (28.9.2000), Lorsé and others -tapaus (4.2.2003) ja Klamecki-tapaus (3.4.2003). Tapaamisten valvonta ei kuitenkaan itsessään riko EIS:n vaatimuksia (esimerkiksi Schemkamper-tapaus (18.10.2005).

3.2

Selvitysten sisältö

Vankeinhoitoesimies kertoi selvityksessään, että kantelija ilmoitti osaston vartijoille aamulla 10.12.2007, ettei hän mene töihin vauhdittaakseen pääsyä "pakettitoimistoon" (811/2007/Tuv ja asiaan liittyvä kuulemispöytäkirja 11.12.2007). Vankeinhoitoesimies kertoi, että tämän vuoksi kantelija poistettiin työpaikan kirjoilta ja jätettiin tutkittavaksi uutta toimintaan sijoittamista varten. Kantelijan käytös oli kuitenkin henkilökunnan havaintojen mukaan uhkaavaa (8.1.2008 ilmoitus 32/2008/Tuv). Kantelija siirrettiin tämän takia (vankilaturvallisuus) suljetummalle osastolle. Kyse ei ollut rangaistuksesta vaan vankilaturvallisuuteen liittyvästä toimenpiteestä. Selvityksen mukaan toinen vankeinhoitoesimies ilmoitti kyseisen asian kantelijalle suullisesti osastosiirron yhteydessä.

Turun vankilan **apulaisjohtaja** toi selvityksessään ilmi, että syynä 23.1.2008 perhetapaaminen epäämiseksi oli epäily vaarasta vankilan turvallisuudelle tai järjestykselle (muun henkilön turvallisuudelle). Kantelija oli siirretty 11.1.2008 toiselle osastolle hänestä tehdyn ilmoituksen takia. Turun **vankilan johtaja** yhtyi selvityksessään apulaisjohtajan selvityksen sisältöön ja totesi lisäksi, että kantelija on tuomittu elinkautiseen vankeusrangaistukseen muun muassa murhasta, ja että hänen uhkauksiin on suhtauduttava vakavasti.

Rikosseuraamusvirasto katsoi, että vankeuslain säännökset eivät estä sitä, etteikö vangille voitaisi antaa kurinpitörangaistusta suoraan vankeuslain säännösten rikkomisen perusteella hänen kieltäytyessään osallistumasta määrättyyn toimintaan. Turun vankilan järjestyssäännössä on määräys (6 §) siitä, että vangilla on velvollisuus osallistua rangaistusajan suunnitelmassa mainittuun toimintaan ja että toiminnasta kieltäytymisestä voidaan antaa kurinpitörangaistus.

Rikosseuraamusvirasto katsoi, että asiassa ei ole aihetta epäillä, että Turun vankila olisi ylittänyt vangin sijoittamiseen liittyvää harkintavaltaansa kantelijan osastosijoittamisen yhteydessä.

Rikosseuraamusviraston mukaan valvomatonta tapaamista pyytävältä vangilta voidaan edellyttää tietynlaista luotettavuutta ennen valvomattoman tapaamisen myöntämistä. Rikosseuraamusvirasto katsoi kuitenkin, että Turun vankilassa 23.1.2008 tehty kielteinen perhetapaamispäätös ei ole ongelmaton perusteluiden osalta. Perusteluista ei ilmene syytä sille, miksi lupaa ei myönnetty. Perusteluissa todetaan ainoastaan, että perhetapaaminen arvioidaan uudelleen kuukauden kuluttua.

Selvityksen mukaan syynä kielteiselle päätökselle oli epäilty vaara vankilan turvallisuudelle tai järjestykselle. Selvityksissä ei yksilöidä tätä vaaraa kovin selvästi. Asiakirjoista ilmenee seuraavaa: Kantelija oli päivännyt perhetapaamishakemuksen 6.1.2008, minkä jälkeen hän oli käyttäytynyt uhkaavasti

henkilökuntaa kohtaan 8.1.2008. Tämän seurauksena kantelija siirrettiin suljetummalle osastolle. Keskustelussa 15.1.2008 sosiaalityöntekijän kanssa kantelija hermostui mahdollisuudesta, ettei vireillä olevaa perhetapaamista myönnettäisi. Kantelija ilmoitti joutuneensa suljetulle osastolle valeh-televien vartijoiden takia ja "tappavansa niiden lapsen kun pääsee pois."

Rikosseuraamusvirasto katsoi, että vangin henkilökuntaa hakemuksen käsittelyn aikana esittämiä uhkauksia ei voida pitää merkityksettöminä asian päätösharkinnan kannalta, ja niille on annettava merkitystä yleisemminkin laitosjärjestyksen ja -turvallisuuden kannalta. Selvityksistä ilmenee toisaalta, että kantelussa tarkoitettuna yhden kielteisen päätöksen jälkeen kantelijalle on jälleen aloitettu myöntää perhetapaamisia. Kantelijan aikaisemmat perhetapaamiset lähiomaistensa kanssa ovat sujuneet ehtoja noudattaen.

Rikosseuraamusvirasto katsoi, että vaikka perhetapaamisasiassa olisi ollut perusteita päätyä toi- seenkin lopputuloksen, ei päätöksentekijä ole kuitenkaan ylittänyt harkintavaltaansa tehdessään kiel- teisen perhetapaamispäätöksen.

Länsi-Suomen aluevankila katsoi lausunnossaan muun muassa, että asiassa on menetelty oikein, kun kantelijan ilmoitus 10.12.2007 töihin menemättä jättämisestä toisen asiansa käsittelyn joudutta- miseksi on johtanut ilmoituksen kirjaamiseen ja tutkintaan järjestyssäännön rikkomisena. Aluevankila toi ilmi, että kantelija ei ole tehnyt saamastaan kurinpitorangaistuksesta oikaisuvaatimusta aluevanki- lan johtajalle.

Aluevankila katsoi, että kantelija ilmoitti 9.1.2008 mielenilmaisuna uuden työpaikan saamisen viiväs- tymisestä haluttomuudestaan asian odotteluun ja mitä ilmeisimmin esiintyi tavalla, joka on tulkittu uh- kaavaksi käytökseksi. Tämän johdosta kantelija siirrettiin toiselle osastolle. Tätä asiaa ei käsitelty erillisenä kurinpitoasiana, vaan osastosiirtona sellaiselle osastolle, josta ei käydä osaston ulkopuoli- sissa toiminnoissa. Aluevankila katsoi, että uhkaavan käytöksen tosiasiallisuus ei ilmene aivan sel- västi, koska sitä ei katsottu sen tasoiseksi, että asiaa olisi käsitelty kurinpitoasiana.

Länsi-Suomen aluevankila katsoi lausuntonaan, että tapahtuneilla asioilla ja niihin liittyvillä seura- muksilla ei ole riittävää asiallista yhteyttä perhetapaamisen epämiselle. Kurinpitorangaistus työstä kieltäytymisestä on lausunnon mukaan oikein määrätty ja myös osastosijoitukselle on ollut perusteet. Sitä vastoin tapaamiseen liittyvä epäily vaarasta vankilan turvallisuudelle ja erityisesti vaara muun henkilön turvallisuudelle jää perustelematta.

3.3

Kannanotto

3.3.1

Kurinpitorangaistus

Vankeuslain säätämällä Suomessa siirryttiin vankien aikaisemmasta työvelvollisuudesta osallistu- misvelvollisuuteen. Euroopan neuvoston vankilasäännöissä katsotaan, että vangeilla tulee olla työnte- kovelvollisuus. Työvelvollisuus perustuu niin sanottuun normaalisuusperiaatteeseen ja lähtökohtaan siitä, että vankilan päiväjärjestyksen tulee mahdollisuuksien mukaan vastata yhteiskunnassa nouda- tettavia käytäntöjä. Sanottua periaatetta ilmentää vankeuslain 1 luvun 3 §:n 1 momentti, jossa sääde- tään, että vankeuden täytäntöönpano ei saa aiheuttaa vangin oikeuksiin eikä olosuhteisiin muita ra- joituksia kuin niitä, joista säädetään lailla tai jotka välttämättä seuraavat itse rangaistuksesta. Vanki- en työnte kovelvollisuus edesauttaa myös sitä, että vanki pääsee pois sellistään ja voi olla yhteydessä muihin ihmisiin (HE 263/2004 s. 93–94).

Vankeuslain säätämisen yhtenä tavoitteena oli se, että vangin osallistumisvelvollisuus kytkettäisiin entistä selvemmin vangin rangaistusajan suunnitelmaan. Osallistumisvelvollisuuden toimintaan tarkoitettiin toteutuvan yhteisymmärryksessä vangin kanssa (HE 263/2004 s. 94, 113 ja 161). Luonteeltaan rangaistusajan suunnitelma ei ole oikeudellisesti velvoittava. Rangaistusajan suunnitelman luonne on suosituksenomainen tai ja sen on tarkoitettu olevan yksipäätöksenteossa huomioon otettava seikka (ks. PeVL 20/2005 s. 4 ja LaVM 10/2005 s. 8). Osallistumisvelvollisuuden kytkeminen sinänsä vain suositusluonteiseen ja yhteisymmärryksessä vangin kanssa laadittavaan rangaistusajan suunnitelmaan puhuisi sen puolesta, että osallistumisvelvollisuuden täyttämättä jättämisestä ei seuraisi kurinpitörangaistusta.

Vankeuslain esitöissä ei vastata nimenomaisesti siihen, voidaanko osallistumisvelvollisuudesta kieltäytymisestä antaa kurinpitörangaistus. Kurinpitörangaistuksen mahdollisuus mainitaan vankeuslakia koskevan hallituksen esityksen asianomaisessa luvussa vankilan ulkopuoliseen toimintaan liitettyjen ehtojen rikkomisen seurauksena, mutta ei normaalin osallistumisvelvollisuuden asiayhteydessä. Muutostarpeiden lähtökohtien asiayhteydessä hallituksen esityksessä HE 263/2004 s. 94 todetaan, että "vankien osallistumisvelvollisuus on kuitenkin Suomessa sikäli näennäinen, että toiminnasta kieltäytymisestä enää hyvin harvoin seuraa kurinpitörangaistus. Kurinpitörangaistuksen sijaan vankionpyrity sijoittamaan muuhun toimintaan." Tästä voi päätellä, että kurinpitörangaistuksen määrääminen toiminnasta kieltäytymisen perusteella on harvinaista, mutta kuitenkin mahdollista.

Vankeuslain 15 luvun 3 §:n mukaan vangille voidaan määrätä kurinpitörangaistus, jos vanki syyllistyy järjestysrikkomukseen. Järjestysrikkomuksia ovat muun muassa vankeuslaissa annettujen säännösten tai vankilan järjestyssäännön rikkominen (viimeksi mainitun osalta lisäedellytyksenä on se, että järjestyssäännössä on nimenomaisesti mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitörangaistus). Vankeuslain 8 luvun 2 §:n mukaan vangilla on velvollisuus osallistua vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan.

Kurinpitörangaistuksen määrääminen sillä perusteella, että vanki kieltäytyy täyttämästä osallistumisvelvollisuuttaan, näyttää olevan vankeuslain sanamuodon mukaan mahdollista. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 4 artiklan kannalta vapautensa riistetyle tavanomaisesti määrätty työ ei merkitse kieltettyä pakkotyötä tai muuta pakollista työtä (ks. HE 309/1993 (perusoikeusuudistus) HM 6 §:n yhteydessä, HE 34/2004 s. 97, Pellonpää, Matti: Euroopan ihmisoikeussopimus, 2005, s. 272 ja Van Dijk ym.: Theory and Practice of the European Convention on Human Rights, 2006, s. 444–445 ja 450–451).

Käsillä olevassa asiassa Turun vankila on antanut kantelijalle 13.12.2007 kurinpitörangaistuksena varoituksen sillä perusteella, että kantelija on syyllistynyt toiminnasta kieltäytymiseen. Edellä mainituilla perusteilla katson, että Turun vankila on menetellyt asiassa toimivaltansa puitteissa. Minulla ei ole aihetta epäillä, että Turun vankila olisi ylittänyt asiassa harkintavaltaansa tai käyttänyt sitä väärin.

3.3.2

Osastosijoitus

Saamani selvitysten ja lausuntojen perusteella kantelijan siirto suljetulle osastolle ei ole ollut kurinpitörangaistus, vaan vankeuslain 5 luvun mukainen osastosiiro. Osastolle sijoittamisessa on otettava huomioon rangaistusajan suunnitelma, vangin yksilölliset ominaisuudet, ikä, vangin mahdollisuudet täyttää osallistumisvelvollisuutensa sekä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, vangin tai muun henkilön turvallisuus ja rikollisen toiminnan estäminen.

Kantelijaa kuultiin kurinpitoasiassa 9.1.2008. Vankilassa kirjatun ilmoituksen mukaan kantelija oli 8.1.2008 kello 7.00 niskoitellut ja käyttäytynyt sopimattomasti. Ilmoituksen mukaan kantelija ilmoitti aamulla sellin oven avanneelle vartijalle, että hän oli saanut johtajalta varoituksen työstä kieltäytymisen vuoksi. Ilmoituksen mukaan kantelija kertoi, ettei "aio odottaa kahta kuukautta vaan jotain tapahtuu", ja että hän elää "vain kostaakseen". Kuulemisessaan kantelija kertoi kysymyksen olevan siitä, että hän oli kyllästynyt vankilan toimintaan työllistämisensä suhteen ja että hän ei ollut saanut yhteyttä virkamieheen oppisopimuskoulutusasiassa. Kantelija kiisti sanoneensa ilmoituksessa mainituin tavoin.

Kurinpitopäätöksessä (15.1.2008) kantelijalle ei määrätty seuraamusta. Perusteluna oli se, että kantelija oli siirretty suljetulle osastolle, joten erillistä kurinpitorangeistusta ei määrätä.

Asiakirjaselvityksen mukaan Turun vankilassa kirjattiin vielä 19.3.2008 ilmoitus (66/2008/Tuv) kantelijan sopimattomasta käytöksestä. Aiheena oli vankilan sosiaalityöntekijän tapaaminen kantelijan kanssa 15.1.2008. Ilmoituksen mukaan tapaamisella keskusteltiin perhetapaamismahdollisuuksista, ja kantelija oli hermostunut siitä mahdollisuudesta, ettei tuolloin vireillä ollut perhetapaamishakemusta hyväksyttäisi. Ilmoituksen mukaan kantelija oli ilmoittanut sosiaalityöntekijälle joutuneensa suljetulle osastolle valehtelevien vartijoiden takia ja "tappavansa niiden lapset kun pääsee pois." Sosiaalityöntekijä ei kokenut tilannetta itseensä kohdistuneeksi uhkauseksi eikä sillä erää tehnyt asiasta ilmoitusta. Asiasta kirjattiin ilmoitus jälkikäteen vankeinhoitoesimiehen kehotuksesta.

Käytettävissäni olevan aineiston valossa asiassa ei ole osastosijoituksen osalta ilmennyt aihetta epäillä oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

3.3.3

Perhetapaaminen

Olen käsitellyt vankien perhetapaamisten myöntämiskäytäntöjä ja perhetapaamisiin liittyvissä päätösharkinnassa huomioon otettavia tekijöitä. 19.4.2006 antamassani päätöksessä dnro 1361/4/04. Päätöksessäni totesin muun muassa seuraavaa:

"Näkemykseni on, että perus- ja ihmisoikeuksista, vankeinhoitoa koskevista yleisistä säännöksistä ja suosituksista sekä hallinto-oikeudellisista periaatteista seuraa rajoituksia päätöksentekijän harkintavallalle [perhetapaamisista päätettäessä]. ... "Perustuslain 10 §:stä seuraa, että vankeinhoitoviranomaisten tulee toimillaan pyrkiä tukemaan vangin perhe-elämää, eikä sille pidä asettaa muita kuin kussakin tapauksessa perusteltavissa olevia rajoituksia. Kun epäillään turvallisuusriskiä, valvonnan tarpeesta päätettäessä tulee ottaa huomioon myös valvomattoman tapaamisen merkitys vangin perhesuhteiden hoitamiseksi ja pysyvyydelle. Jotta tämä voitaisiin huomioida, päätökset tulee tehdä yksilöllistä harkintaa käyttäen, kunkin vangin osalta juuri hänen tilanteensa huomioon ottaen."

"Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisten toimien on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Tämä suhteellisuusperiaate tulee ottaa huomioon punnittaessa valvontatapaamista puoltavia seikkoja ja tapaamisesta muodostuvaa turvallisuusriskiä keskenään. Valvomaton tapaaminen ei voi koskaan olla täysin riskitön. Turvallisuusriskin suuruutta ja sen toteutumisen todennäköisyyttä on verrattava tapaamisesta vangille perhesuhteiden hoitamiseksi ja pysyvyydestä aiheutuvaan hyötyyn sekä viranomaisten velvollisuuteen tukea vangin perhe-elämää. Lainsäätäjällä valvomattomista tapaamisista säädettyä ilmeisesti ollut ajatusta, että lähiomaisten tapaamisten valvominen ei lähtökohtaisesti olisi tarpeen, ei tule turvallisuuden perusteella tehdä tyhjäksi. Joissakin tilanteissa kielteinen päätös, vaikka sen tueksi voitaisiin esittää perusteita, saattaa olla vastoin suhteellisuusperiaatetta. Kielteisen päätöksen perusteena olevilla seikoilla tulee olla järkevä yhteys mahdolliseen tapaamisen väärinkäyttämiseen. Väärinkäytösepäilyltä tulee myös edellyttää jonkinasteista todennäköisyyttä. Päätösharkinnassa

tuleekin mieltää, että jonkin suuruinen riski on hyväksyttävä ja tapaaminen siitä huolimatta joissakin tilanteissa myönnettävä.

Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisten on käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Selvää on, ettei vangin oikeuksia koskevassa päätöksessä saa olla kyse palkitsemisesta tai rankaisemisesta. Tämä olisi vastoin tapaamisia koskevan säännöksen tarkoitusta, ja päätöksentekijä ylittäisi näin menetellessään harkintavaltansa."

...

"Vangin käytöksen osalta totean, että jos vangin huonon käytöksen, sen laadusta riippumatta, katsottaisiin estävän valvomattoman tapaamisen, tai hyvän käytöksen oikeuttavan tapaamiseen, tapaamisoikeuden myöntämistä käytettäisiin tosiasiallisesti vangin rankaisemiseen ja palkitsemiseen eli säännökselle vieraassa tarkoituksessa. Pidän myös kyseenalaisena, voiko minkä tahansa huonon käytöksen katsoa lisäävän tapaamisen väärinkäytösriskiä."

...

"Kiinnitän huomiota myös päätösten perustelemiseen. Valvomattomia tapaamisia koskevat kielteiset päätökset perustellaan usein varsin niukasti. Esimerkiksi vangin käytöksen osalta ei aina päätöksestä eikä edes päätösharkinnan tueksi annetuista lausunnoista käy ilmi, millaista on ollut kielteisen päätöksen perusteena oleva huono käytös. Asiakirjat ovat tällöin omiaan synnyttämään mielikuvan rankaisemisesta ja kaavamaisesta päätösperusteen käytöstä. Mielestäni päätöksen perusteena olevat tosiseikat onkin syytä kirjata tarkemmin."

Asiakirjaselvityksen mukaan vankilan sosiaalityöntekijä lähetti kantelijan perhetapaamishakemukseen liittyvän lausunnon vankeinhoitoesimiehelle 15.1.2008. Sosiaalityöntekijä toi esille, että kantelijan perhetapaamiset isänsä ja äitinsä kanssa olivat sujuneet ongelmitta kesäkuusta 2006 alkaen. Syyksi sille, että sosiaalityöntekijä lähetti kantelijan hakemuksen käsittelyyn, on merkitty vankitietojärjestelmään tehty merkintä kurinpitotoimen aukeamisesta. Osaston vankeinhoitoesimies ei puoltanut kantelijan perhetapaamishakemusta 20.1.2008. Hän toi esille, että kantelija oli siirretty osastolle 11.1.2008. Toinen vankeinhoitoesimies kirjasi asiakirjoihin 22.1.2008, että kantelijasta 8.1.2008 tehty raportti ei ollut johtanut kurinpitoon, mutta hänet oli 11.1.2008 siirretty suljetulle osastolle. Vankeinhoitoesimies katsoi, että kantelijasta tehdyn ilmoituksen ja osastonsiirron vuoksi valvomaton tapaaminen olisi syytä jättää väliin ja palata asiaan kantelijan hakemuksesta kuukauden päästä.

Varsinaisessa perhetapaamispäätöksessä perusteluna on lomakkeelle ruksitettu muu syy -peruste, jota on täsmennetty seuraavasti: "perhetapaaminen arvioidaan uudelleen kk kuluttua".

Lausunnon tässä asiassa antaneet Rikosseuraamusvirasto ja Länsi-Suomen aluevankila pitivät perusteita kantelijan perhetapaamisen epäämiseksi jossain määrin arvostelulle alttiina. Aluevankila katsoi, että tapaamiseen liittyvää epäilyä vaarasta vankilan turvallisuudelle ja erityisesti vaaraa muun henkilön turvallisuudelle ei ollut perusteltu. Rikosseuraamusvirasto katsoi, että perhetapaamisasiassa olisi ollut perusteita päätyä toiseenkin lopputulokseen. Päätöksestä ei ilmennyt syytä sille, miksi lupaa ei ole myönnetty, eikä siinä yksilöity tapaamisesta aiheutuvaa vaaraa kovin selvästi. Sen näkemyksen mukaan päätöksentekijä ei ole kuitenkaan ylittänyt harkintavaltansa kielteisen perhetapaamispäätöksen tehdessään.

Omana näkemyksenäni yhdyn lausunnoissa perhetapaamispäätöksen perusteluiden ongelmallisuudesta esitettyyn. Sinänsä perustellusti tutkintaan otettujen vankilan turvallisuuteen ja järjestykseen liittyvien perusteiden mahdollista yhteyttä esimerkiksi tapaamisen väärinkäyttämiseen tai tapaajalle mahdollisesti aiheutuvaan vaaraan ei ole yksilöity tai perusteltu kielteisessä perhetapaamispäätöksessä lainkaan. Tällaisia yksilöiviä perusteita Turun vankila ei esittänyt myöskään minulle antamassaan selvityksessä. Asiakirjoista ei ilmene, että kantelija olisi esittänyt omiin läheisiinsä kohdistuneita

uhkauksia. Itse perhetapaamiseen annettu kielteinen päätös ei varsinaisesti sisällä lainkaan perusteluja. Päätöksen tällainen perustelemattomuus ei täytä hyvän hallinnon edellyttämiä perustelemisvaatimuksia.

Pidän myös arvostelulle alttiina sitä, että perhetapaamisen mahdollisuuden uudelleenarviointi on päätöksessä lykätty kuukauden päähän 23.1.2008 perhetapaamispäätöksessä ("perhetapaaminen arvioidaan uudelleen kk kuluttua"). Ymmärrän sinänsä sen, että epäilyn vaarallisuuden tai muun häiriön olemassaolon tai jatkumisen uudelleenarviointi vie aikansa. Uutta perhetapaamista ei voida käytännössä aina myöntää välittömästi tai pian hylätyn tapaamispäivän jälkeen jo siitäkään syystä, että vankilan tarkoitukseen varatut tilat on saatettu myöntää toisten vankien käyttöön joksikin aikaa eteenpäin.

Viimeksi mainituista seikoista ei kuitenkaan voi johtaa minkäänlaista etukäteen asetettavaa määrää tai karenssiaikaa sille, milloin perhetapaamiset voivat seuraavan kerran tulla kyseeseen. Perhetapaamisten tarkoitukselliset perustukset perustuvat viime kädessä perustuslain 10 §:ssä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattuun yksityis- ja perhe-elämän toteuttamiseen. Näiden oikeuksien toteutumista ei voi rajoittaa siten, että uuden perhetapaamisen toteuttamiselle tai mahdollisuudelle asetetaan laissa tuntematon määräaika.

Viimeksi sanottuun nähden on kuitenkin eri asia, että vangille mielestäni voidaan tuoda ilmi esimerkiksi käytettävissä olevien tilojen saatavuuteen perustuvat reunaehdot sille, milloin uusi perhetapaaminen voi käytännössä olla järjestettävissä. Tällaisen seikan esille tuominen perhetapaamishakemukseen annettavassa kielteisessä päätöksessä voi palvella vangin ja hänen läheistensä ja muiden mahdollisten tapaajien intressejä siten, että heille annetaan tietoa siitä, milloin perhetapaaminen voi käytännössä järjestyä seuraavan kerran.

Korostan lopuksi vielä yleisellä tasolla sitä, että perhetapaamisten myöntämistä tai epäämistä ei tule käyttää vangin palkitsemisen tai rankaisemisen tarkoituksessa. Käsiillä olevassa asiassa minulla ei ole aihetta epäillä, että perhetapaamispäätöksen tekemisessä olisi ollut tällaista motiivia.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsitykset perhetapaamista koskevan päätöksen perusteista ja perusteluista Turun vankilan tietoon.